

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського
Телавський державний університет імені Я. Гогешвілі (Грузія)
Державна вища професійна школа у м. Хелм (Польща)

ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої Дню початкової освіти

20 – 21 жовтня 2016 року

Ніжин

ЗМІСТ

Андрусенко І.В. Навчальна діяльність молодших школярів як засіб формування екологічних умінь.....	6
Авраменко А.М. Бесіда як метод навчання на уроках у початкових класах.....	7
Ашпук А.М. Наступність і перспективність з навчання дітей рідної мови в ДНЗ та початковій школі.....	9
Билоусова Н.В. Здоров'язберігаючі технології в початковій школі.....	11
Бойко О.Г. Критерії, показники та рівні готовності студентів до формування в учнів початкової школи математичних понять.....	12
Бондар І.В. Індивідуальний підхід до дітей молодшого шкільного віку.....	14
Бондаренко Г.Л. Змістове забезпечення підготовки вчителя до мовленнєво-риторичної діяльності в США та Європі.....	16
Бондаренко Г.Г. Методика використання групових форм роботи на уроках в об'єднаних класах ширококомплексної початкової школи.....	18
Брусник С.А., Бочарнікова Н.Г. Пошук шляхів до цілісного благополуччя учнів початкової школи: погляд через роки.....	21
Бріцкан Т.Г. Диференційоване навчання молодших школярів на уроках природознавства.....	23
Винницька П.В. Змістове забезпечення підготовки педагогів шкіл-інтернатів до виховання милосердя в учнів молодшого шкільного віку.....	25
Висовець А.С. Інтерактивні технології навчання молодших школярів.....	27
Воропай В.О. Роль взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодшого школяра.....	28
Гавриленко Т.Л. До питання про зовнішню покласну диференціацію у початковій освіті в Україні (70-ті – 90-ті рр. ХХ ст.).....	30
Гавришківка А.В. Деструктивність у розвитку емоційно-вольової сфери як маркер психологічних проблем особистості молодшого школяра.....	32
Гетьман Т.О. Психолого-педагогічні засади розвитку фізичного здоров'я молодших школярів.....	34
Глед І.В. Особливості діагностування готовності 6-7 річних дітей до навчання в школі.....	36
Гордієнко Т.В. Суспільствознавство в початковій школі: історичний огляд.....	38
Гранкіна І.М., Мамон Л.А., Хорольська Н.І. Формування інтелектуальної мобільності учнів початкової школи засобами міжпредметних stem-інтегрованих заурень.....	39
Демченко Н.М. Проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ВНЗ.....	41
Дешко О.О., Колесник Д.В. Проблема підручників за новими програмами початкової школи.....	43
Горош А.М. Проблема морального виховання в історії педагогічної думки.....	45
Гротько С.В., Орел О.В. Шлях у світ природи.....	47
Губовик Т.М., Кропота М.М. Інноваційні підходи до використання дидактичних ігор на уроках математики у початковій школі.....	49
Губровська Л.О. Система дидактичних ігор як засіб ефективності навчально-виховного процесу у сучасній початковій школі.....	50
Губровський В.Л. Позакласна робота з математики у початковій школі: теоретичний аспект.....	52
Грищенко А.А. Реалізація принципу наочності в навчанні молодшого школяра.....	54
Гришатна О. Л. Проблема професійної адаптації вчителя початкової школи в Україні в історичному контексті.....	56
Гурдія О.М. Моніторингові дослідження професійної діяльності вчителя початкової школи.....	58
Гуцелько О. М. Дослідницько-проектна діяльність в початковій школі як засіб формування життєвої компетентності учня.....	59

Гійчук Л.В. Використання арт-терапії як інноваційного засобу особистісно орієнтованого виховання дітей в умовах початкової школи.....	61
Едвиненко Н.М. Система позакласної виховної роботи з дітьми молодшого шкільного віку у сучасному позашкільному закладі.....	63
Квітківська І.В. Педагогічні інновації в початковій освіті.....	65
Клишченко Н.С. Змістове забезпечення формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи під час педагогічної практики.....	67
Козук П.В. Про один із підходів до вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів.....	69
Клиш М.О., Адамова А.А. Новий держстандарт початкової освіти.....	71
Коваленко С. І. Педагогічна інноватика як історико-педагогічний процес.....	73
Ковтошок Ю.П. Формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами українського народознавства.....	75
Козачок Я.В. Гендерні аспекти виховання молодших школярів.....	76
Ківилюк А.І. Деякі аспекти теоретико-методологічної підготовки соціальних працівників до проведення наукових досліджень.....	77
Ківилюк Д.І. Соціально-педагогічний аспект діяльності дитячих оздоровчих таборів.....	80
Ківилюк О.А. Забезпечення наступності у попередженні агресивної поведінки дітей старшого дошкільного – молодшого шкільного віку.....	82
Кочерга О.М. Актуальні проблеми підготовки вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями.....	84
Крицька К.С. Використання наочних методів на уроках інформатики в початковій школі.....	87
Кричківська Т.Д. Соціально-психологічні чинники дезадаптивної поведінки молодших школярів.....	89
Крук О.С., Іваниш М.М. Проблеми оцінювання в початковій школі за новою концепцією.....	91
Лавренова М.В. Підготовка майбутніх учителів до використання здоров'язбережувальних технологій на уроках української мови та літературного читання.....	92
Лалак Н.В. Формування народного світогляду молодших школярів на уроках "Я у світі".....	94
Матвієнко С.І. Забезпечення засад передшкільної освіти у змісті професійної підготовки майбутніх вихователів.....	96
Мешкова А.В. Роль засобів наочності у процесі навчання молодших учнів.....	98
Мочал Т.М. Діяльнісний вимір впровадження пропедевтичного курсу "інформатика" в початковій школі.....	99
Мусянко М.В. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського – основа формування творчої особистості молодшого школяра.....	101
Нечипоренко К.П. Формування інтелектуально-творчих умінь учнів у початкових школах радянської України (друга половина XX століття).....	103
Новгородська Ю.Г. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів.....	104
Овсяннікова О.С. Мовленнєва культура вчителя.....	106
Олабіна І.В., Долгорук О.П. Шкільні неспівпадіння дітей початкової школи.....	108
Олійр М.П. Навчально-методичне забезпечення процесу формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів.....	109
Онопрісько О.В. Сучасні підходи до організації контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.....	111
Падун Н.О. Інтегроване навчання в початковій школі.....	114
Пенькова С.Д., Якименко Н.С. Організація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на інтерактивних уроках математики.....	115
Порядченко Л.А. Інноваційні підходи до формування навичок зв'язного описового мовлення учнів початкової школи.....	117

Пішоцька Л.М. Реалізація змісту трудового виховання в дні як умова підготовки дітей до навчання у школі.....	119
Пішоцький О.П. Формування інтелектуального потенціалу особистості в студентському віці як умова професійної підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю.....	122
Петрик І.С. Формування почуття відповідальності в молодших школярів.....	124
Петрик М.І. Формування у молодших школярів дбайливого ставлення до природи в позакласній виховній роботі.....	125
Петрович О.В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів.....	126
Поптерева С.М., Мазур Л.О. Розвиток початкової ланки української освіти: від "школи радості" до деградації.....	128
Романенко Л.В. Формування математичних понять в учнів початкової школи.....	130
Романенко К.А. Змістово-технологічне забезпечення спостережень учнів початкової школи на уроках природознавства.....	132
Самаріна С.І. Формування дисциплінованої поведінки молодших школярів: пошук ефективних методів і прийомів.....	133
Самойленко О.В., Філоненко О.С. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів.....	134
Сергієнко Н.М. Формування лідерської позиції у молодших школярів у позаурочній діяльності.....	138
Шельнікова Н.О. Тренінг як засіб ефективної співпраці вчителя початкової школи з батьками.....	139
Спісаренко М.С. Роль взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодшого школяра.....	141
Тонконог І.В. Ідеї педагогічної майстерності учителя початкової школи в педагогічній спадщині М.С.Тригоревського.....	143
Удовичко І.О. Місце і роль дидактичних ігор в активізації навчання учнів молодшої школи.....	144
Фенчак Л.М. Проектувальні уміння майбутніх фахівців початкової освіти важливий складник їх організаційно-управлінської компетентності.....	146
Хамниць А.О. Формування еколого-економічних цінностей в учнів початкової школи у контексті реформування освіти.....	148
Холоденко І.В., Сиплива К.С., Подобна Н.В. Взаємодія вчителя і батьків учнів початкової школи у вихованні.....	150
Цирик І.С. Індивідуальний підхід до дітей молодшого шкільного віку.....	151
Chovriy Sofiya. Training teachers for transcarpathian schools (second half of XIX – at the beginning of XX century).....	152
Шевчук М.О. Емпатійне сприймання художнього образу музичного твору молодшими школярами.....	155
Шкарбан Л.В. Зміст підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми.....	157
Ірменко Н.Г., Лисиця О.А., Кікіна Л.В., Петренко Л.Б., Дідик О.В. Ефективність використання акмеологічної складової позашкільної освіти у розвитку творчої обдарованості молодшого школяра.....	159
Ірменко І.І. Статеве виховання дітей молодшого шкільного віку.....	161

**ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА**

Предмет вивчення природознавства – природа – виступає як цілісний системний об'єкт, який визначає добір змісту, його розподіл і способи організації навчання. Відповідно до цього, власне предметний зміст сучасної програми став максимально інтегрованим і, опираючись на досвід попередніх років, створив потужну пропедевтичну базу для біології та екології, географії, фізики, астрономії, хімії. Окрім того, предмет "Природознавство" відрізняється від інших навчальних предметів способами засвоєння знань, практичними завданнями та їхнім застосуванням у процесі навчання, що й зумовлює відповідну підготовку майбутніх учителів початкової школи.

Аналізуючи дидактичні можливості змісту сучасного курсу "Природознавство" у формуванні в учнів ключових і предметних компетентностей та плануванні й організації відповідної підготовки студентів до цієї діяльності, було встановлено, що в ході вивчення предмету школярі оволодівають: різними рівнями знань про навколишній світ, способи пізнавальної і практичної діяльності, людину, природу, суспільство; способами навчальної діяльності (уміння і навички); досвідом творчої діяльності; цінностями.

В основі вивчення матеріалу всього курсу природознавства мають бути безпосередні спостереження учнів. Основними видами спостережень з природознавства в початковій школі є щоденні спостереження за живою природою (погода сьогодні, стан ґрунту, водоймища тощо), сезонними змінами в рослинному і тваринному світі, сезонною працею людей та її зміни за порами року [3]. Основна вимога в організації спостережень – це добре продуманий відбір об'єктів та явищ природи, систематичність і правильність їх виконання учнями [1].

Екскурсія як жива, безпосередня форма організації спостережень сприяє формуванню таких важливих якостей дитини, як спостережливість і увагу, які сприяють збагаченню знань про навколишній світ. До нової програми Міністерства освіти і науки України курсу "Природознавство 1-4 класи" включено ряд екскурсій, проведення яких є обов'язковим. Проте іноді за певних погодних умов чи інших чинників звичайну екскурсію провести неможливо, тоді на допомогу учителю приходять віртуальні екскурсії.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, яка відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів (музеї, парки, вулиці міст, тощо) з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів [2]. Віртуальна екскурсія – це комбінація панорамних фотографій (сферичних або циліндричних), коли перехід від однієї панорами до іншої здійснюється через активну зону (їх називають точками прив'язки або точками переходу), що розміщуються безпосередньо на зображеннях, а також з урахуванням плану туру. Все це може доповнюватися озвучуванням переднього плану і фонової музикою, а при необхідності і звичайними фотографіями, відеороліками, flash-роліками, планами турів, поясненнями, контактною інформацією та ін. [4].

Як і на звичайній екскурсії, під час віртуальної діти знайомляться з рослинами, тваринами і одночасно з умовами їх проживання, а це сприяє утворенню первинних уявлень про взаємозв'язки в природі. Екскурсії сприяють розвитку спостережливості, виникненню інтересу до природи, тобто пізнавального до неї ставлення дітей. Велика роль екскурсій в естетичному вихованні дітей, формуванні у них естетичного ставлення до природних явищ і об'єктів. Краса навколишнього світу викликає глибокі переживання.

Віртуальні екскурсії, звісно, є досить цікавими і ефективними. Але для їх проведення комп'ютер чи комп'ютери у класі повинні бути під'єднані до мережі Інтернет. Якщо ж цього немає, то тоді на допомогу учителю можуть прийти інтерактивні, мультимедійні екскурсії, розроблені самим учителем. Такі мультимедійні екскурсії теж відносяться до розряду віртуальних, але для їх проведення Інтернет не потрібен. Достатньо мультимедійного проектора та комп'ютера у класі. Переваги такої екскурсії у тому, що вчитель сам обирає необхідний матеріал, складає маршрут, міняє зміст відповідно до поставленої мети.

Вимоги до віртуальної екскурсії як до організаційної форми роботи практично не відрізняються від вимог до проведення реальних традиційних екскурсій. Але характерними ознаками віртуальної реальності будуть наступні: моделювання в реальному масштабі часу; імітація навколишнього оточення з високим ступенем реалізму; можливість впливати на навколишню обстановку і мати при цьому зворотний зв'язок.

Маршрут екскурсії буде розроблятися таким чином: учитель відбирає, які сторінки і в якій послідовності повинні переглянути учні, на які об'єкти потрібно звернути особливу увагу, які спостереження повинні провести учні. Також при розробці маршруту віртуальної екскурсії для себе вчитель відзначає і потім суворо дотримується санітарно-гігієнічних норм роботи на комп'ютері. Організація й проведення навчальних віртуальних екскурсій з природознавства складатиметься з трьох етапів: підготовчий, етап безпосереднього проведення та заключний етап підведення підсумків екскурсії.

Віртуальні екскурсії за допомогою Інтернету є однією з найбільш перспективних форм проведення навчальних екскурсій. Але не потрібно відмовлятися і від реальних екскурсій. Необхідно знайти оптимальне поєднання реальності й віртуальності в екскурсіях, виходячи з інтересів учнів і завдань природознавства.

Таким чином, спостереження як найважливіше джерело знань про природу сприяє розвитку в учнів важливих умінь – дивитися і бачити. Розвиваючи в дітей уміння проводити систематичні спостереження, привчаючи їх до постійного спілкування з природою, формується їхній інтерес до спостережень, розвивається уява, мовлення, мислення тощо. Спостереження допомагають молодшим школярам не лише правильно і глибоко засвоювати основну інформацію з природознавства, але й полюбити природу, сприяють розвитку здібності до її естетичного сприйняття.

Список використаних джерел

1. Козина Е.Ф. Методика преподавания естествознания: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.Ф.Козина, Е.Н.Степанян. - М.: Академия, 2004 - 496 с
2. Методика викладання освітньої галузі "Людина і світ". Навчальний посібник / Автор та укладач О.О. Ліннік. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. – 248 с.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.:Видавничий дім "Освіта" 2013. – 392 с.
4. Романенко Л. Сутність готовності майбутнього вчителя початкової школи до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності. / Людмила Романенко, Альона Седунова // Матеріали XXV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції "Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку": Зб. наук. праць. І Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 25. ІІ 241 с., С. 99-102.